

Аннотація

Котлубай В. А. Целесообразность и условия создания украинского международного реестра судов. – Статья.

В статье рассматриваются тенденции развития мировых морских перевозок, предложения тоннажа, позиция украинского торгового флота на мировом фрахтовом рынке. Обосновывается целесообразность создания и основные условия функционирования Украинского международного реестра судов.

Ключевые слова: международный реестр судов, судоходные компании, регистрация судов, государственная поддержка, конкурентоспособность.

Summary

Kotlubay V. A. The feasibility and conditions of a Ukrainian international register of ships. – Article.

The article is devoted the examines trends in the development of world shipping tonnage supply, position of the Ukrainian merchant fleet in the world freight market. The expediency of the establishment and functioning of the basic conditions of Ukrainian international ship registry.

Key words: international register of ships, shipping companies, ship registration, government support, competitive.

УДК 347.77/78(477)

Д. Д. Позова

ПРО СПІВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «КОНТРАФАКТНІ ТОВАРИ» ТА «ФАЛЬСИФІКОВАНІ ТОВАРИ»

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток новітніх технологій відтворення та розповсюдження інформації, у тому числі з використанням мережі Інтернет, супроводжується зростанням кількості порушень авторських та суміжних прав. Чільне місце серед них займають виготовлення та розповсюдження контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм тощо. У доповіді Міжнародної торговельної палати під назвою «Оцінка глобальних економічних та соціальних наслідків контрафакції та піратства» (Лютий, 2011) загальна світова економічна цінність контрафактної та піратської продукції оцінюється у 650 білліонів американських доларів щороку. Більш того, прогнозується, що ця проблема буде усугублятися із розвитком Інтернету [1, с. 58]. За даними Державної служби інтелектуальної власності України, протягом 2010 року було вилучено понад 380 тис. примірників контрафактної продукції на загальну суму більше 6 млн грн. [2]. Окрім заподіяння істотних збитків окремим правовласникам, контрафактна діяльність тягне за собою ряд негативних наслідків для держави в цілому, зокрема скорочення кількості робочих місць, погіршення інвестиційного клімату, гальмування процесу інноваційного розвитку.

Все це зумовлює актуальність і своєчасність дослідження проблем захисту авторських та суміжних прав із метою вдосконалення існуючих і винайдення нових засобів протидії правопорушенням у цій сфері та їх законодавчого закріплення.

Стан дослідження. Чимало аспектів обігу контрафактних товарів та боротьби з контрафактною діяльністю порушувалися в наукових працях як російських, так і вітчизняних правників: Г.К. Авдєєвої, А.І. Гальченко, К.В. Гурьянова, О.О. Дворянкіна, С.Л. Панова, О.Є. Чумаченка та ін. Разом із тим досі не вирішеними залишається низка питань теоретичного та практичного характеру, серед них

– співвідношення понять «контрафактні товари» та «фальсифіковані товари». Серед українських науковців проблемні питання, пов'язані із практикою застосування термінів «фальсифікат-контрафакт», розглядалися Є. Компанієць. Крім того, питання співвідношення понять «контрафакція» та «фальсифікація», а також контрафактної і фальсифікованої продукції порушувалося російськими вченими С.Л. Пановим та Л.Є. Чапкевич. Аналіз зазначених публікацій дає підстави говорити про відсутність єдиного підходу до вирішення зазначеного питання та потреби його подальшого вивчення.

Мета і завдання дослідження. Метою даної статті є визначення співвідношення понять «контрафактні товари» та «фальсифіковані товари».

Для досягнення поставленої мети сформульовано такі завдання:

- визначити основні підходи, які склалися в юридичній доктрині, щодо визначення співвідношення досліджуваних понять;
- проаналізувати положення чинного законодавства стосовно контрафактних та фальсифікованих товарів;
- встановити зміст понять «контрафактні товари» та «фальсифіковані товари».

Виклад основних положень. В юридичній доктрині та у повсякденному вжитку терміни «контрафакт» та «фальсифікат» і похідні від них слова здебільшого використовуються як синоніми. Разом з тим деякими вченими робляться спроби розмежувати зазначені поняття та визначити їх співвідношення. Однак єдиної точки зору із цього приводу досі не вироблено. На підставі аналізу наукової літератури можна виокремити декілька підходів до вирішення зазначеного питання.

Відповідно до першого з них, поняття «фальсифікований» є ширшим за змістом і включає в себе поняття «контрафактний». Суть такого підходу висловлюється у такій тезі: контрафактна продукція завжди одночасно буде фальсифікованою, у той час як фальсифікована продукція може не бути контрафактною [3, с. 21]. На думку А.В. Нестерова, в поняття фальсифікованого товару входять контрафактний товар і товари, в яких фальсифіковані кількісні чи якісні показники. За таких умов контрафакція розглядається як різновид фальсифікації [4, с. 7].

Другий підхід є прямо протилежним до першого. Так, наприклад, В.В. Лисенко та О.П. Дзісяк визначають такі прояви контрафактної продукції, як: 1) імітація товару (продукції) відомого виробника; 2) підробка товарів; 3) фальсифіковані товари; 4) оригінальна продукція, ввезена на митну територію України контрабандним шляхом. При цьому у першому випадку мається на увазі використання окремих елементів назви, оформлення та дизайну товарів (продукції) відомої торгової марки з метою введення в оману споживача; у другому – копіювання оригінального товару (продукції) і повне повторення його логотипу, упаковки, натурального складу, а у третьому – відверте ошукування споживачів щодо характеристики та якості запропонованих товарів (фальсифікація натурального складу продукції чи окремих її компонентів, невідповідність установленим вимогам, стандартам щодо виготовлення конкретної продукції) [5, с. 76–78]. Фальсифікована продукція розглядається як різновид контрафактної й іншими авторами [6, 11].

Відповідно до третього підходу, співвідношення понять «контрафактний товар» та «фальсифікований товар» визначається таким чином: контрафактний товар може

бути як фальсифікованим, так і нефальсифікованим та навпаки – фальсифікований товар може бути контрафактним, а може і не бути таким. Будучи прихильником такої точки зору, С.Л. Панов зазначає, що фальсифікований продукт не буде контрафактним тоді, коли володілець бренду, прагнучи додаткового прибутку, порушує стандарти і випускає «фірмовий», але неякісний товар (фальсифікат). Натомість контрафактний товар може за своїми якостями не лише повністю відповідати оригіналу (бренду), але й перевершувати його за окремими параметрами [7, 457].

Для вирішення проблеми співвідношення термінів «контрафактний» та «фальсифікований», перш за все, слід з'ясувати значення кожного з них. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 р. контрафактними визнаються примірники твору, фонограми чи відеограми, відтворені, опубліковані і (або) розповсюджені з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема з країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися. У п. 17 ч. 1 ст. 4 Митного кодексу України від 13.03.2012 р. контрафактні товари визначено як товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території є порушенням прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

Таким чином, для визнання певних товарів (продукції) контрафактними повинен мати місце факт порушення прав правовласника під час їх виготовлення та (або) розповсюдження, а також перетинання митного кордону України. Разом із тим, позиція законодавця щодо визначення кола об'єктів права інтелектуальної власності, на які можуть посягати зазначені протиправні дії, призводячи до появи контрафактної продукції, є неоднозначною: тільки об'єкти авторського права та суміжних прав чи всі об'єкти права інтелектуальної власності (торговельні марки, географічні зазначення, об'єкти патентного права та ін.). У зв'язку з цим можна говорити про існування у чинному законодавстві вузького та широкого значень поняття «контрафактний». Слід відзначити, що у цивільному законодавстві Російської Федерації під поняття «контрафактний» підпадають матеріальні носії (у тому числі етикетки й упаковки товарів), в яких виражені будь-який результат інтелектуальної діяльності чи засіб індивідуалізації, виключні права на які порушуються. Натомість у міжнародній практиці усталеним є використання терміна «контрафактний» у зв'язку з порушенням прав на торговельну марку, а терміна «піратський» – авторського та суміжних з ним прав.

Стосовно терміна «фальсифікований» відзначимо, що співвіднесеному із ним слову «фальсифікація» Радянський енциклопедичний словник надає таке тлумачення: 1) злісне, навмисне спотворення будь-яких даних, 2) зміна з корисною метою виду чи властивості предметів, підробка [8, 1413]. У спеціальній літературі виділяються декілька видів фальсифікації залежно від характеристики товару, яка підробляється, а саме: асортиментна (видова); якісна; кількісна; вартісна; інформаційна. В останньому випадку обман споживачів здійснюється за допомогою неточної чи перекрученої інформації про товар у товаросупровідних документах,

маркуванні та рекламі, зокрема відомості про назву товару; країну походження товару; фірму-виробника товару; товарні та фірмові знаки; пакування; товаросупровідні документи; кількість товару [9, с. 257]. Отже, поняття «фальсифікований» пов'язано з умисним погіршенням споживчих властивостей, певних параметрів товарів та (або) наданням недостовірної, спотвореної інформації про них.

Щодо законодавчого визначення терміну «фальсифікований», то він згадується у численних нормативно-правових актах із приводу лікарських засобів, підакцизних товарів (спирт, алкогольні напої, тютюнові вироби) тощо. Наведемо положення найбільш ключових із них. Так, у Законі України «Про пестициди і агрохімікати» від 02.03.1995 р. надається таке визначення фальсифікованим пестицидам і агрохімікатам: продукція, яка не відповідає встановленим вимогам, що висуваються до пестицидів і агрохімікатів, у тому числі вимогам щодо маркування та пакування, розміщення інформації про товар на його упаковці тощо, та/або продукція, на упаковці якої зареєстрований знак для товарів та послуг використано з порушенням прав власника. Виходячи з цього, окрім порушення встановлених вимог щодо маркування, пакування відповідної продукції тощо, фальсифікація може також включати в себе порушення прав торговельну марку.

Закон України «Про лікарські засоби» від 04.04.1996 р. визнає фальсифікованим лікарський засіб, який умисно промаркований неідентично (невідповідно) відомостям (одній або декільком з них) про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів України, а так само лікарський засіб, умисно підроблений у інший спосіб, і не відповідає відомостям (одній або декільком з них), у тому числі складу, про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів України. Інші способи підробки лікарських засобів у цій нормі не конкретизовані, тому в разі її розширеного тлумачення цілком ймовірним є підведення під поняття фальсифікації випадків порушення прав на засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів і послуг, об'єкти права промислової власності при виготовленні та розповсюдженні лікарських засобів.

Визначення узагальненого поняття фальсифікованої продукції наводиться у ст. 1 Закону України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р., відповідно до якого, це продукція, яка виготовлена з порушенням технології або неправомірним використанням знака для товарів та послуг, чи копіюванням форми, упаковки, зовнішнього оформлення, а так само неправомірним відтворенням товару іншої особи. Виходячи з цієї дефініції фальсифікація продукції може полягати або в порушенні технології виробництва, або в порушенні прав інтелектуальної власності на торговельну марку, промисловий зразок та інші об'єкти права промислової власності, авторських та суміжних прав. Дійсно, фальсифікація товарів, як правило, супроводжується незаконним використанням чужого зареєстрованого знаку для товарів та послуг, фірмового найменування, запатентованої форми чужого товару тощо з метою введення в оману покупців щодо товарів, які ними придбаються. Однак навряд чи можна погодитися з подібним формулюванням законодавця, оскільки воно не зовсім вірно відображує сутність досліджуваного поняття та не сприяє уніфікації юридичної термінології. Адже в такому разі виходить, що фальсифікація може

зводиться тільки до порушення прав інтелектуальної власності, у зв'язку з чим допускається змішування понять «контрафактний» і «фальсифікований». Для позначення товарів, виготовлених та/або розповсюджених із порушенням авторських, суміжних та ін. прав інтелектуальної власності необхідно використовувати термін «контрафактний», у той час як фальсифікованими слід називати лише ті товари, споживчі властивості яких були умисно погіршені у процесі виробництва чи передреалізаційної підготовки.

Враховуючи викладене, вважаємо за потрібне закріпити в Законі України «Про захист прав споживачів» термін «контрафактна продукція» так само, як і в спеціальних законодавчих актах (Закон України «Про пестициди і агрохімікати», Закон України «Про лікарські засоби» та ін.) – терміни «контрафактні лікарські засоби», «контрафактні агрохімікати і пестициди» тощо, виключивши при цьому з наведених у них визначеннях терміна «фальсифікований» вказівку на порушення будь-яких прав інтелектуальної власності. До речі, чітке розмежування цих понять прослідковується в російському законодавстві на прикладі Закону РФ «Про обіг лікарських засобів» від 12.04.2010 р., у ст. 4 якого надається визначення фальсифікованому і контрафактному лікарському засобу. Перший означає лікарський засіб, який супроводжується неправдивою інформацією про його склад та (чи) виробника. У той час як другим позначається лікарський засіб, який знаходиться в обігу з порушенням цивільного законодавства.

Встановивши у такий спосіб значення досліджуваних понять, можна визначити їх співвідношення виходячи з наступного. Дії щодо виготовлення контрафактної продукції, як правило, поєднуються з діями щодо її фальсифікації. Разом із тим, контрафактні товари можуть і не бути фальсифікованими, наприклад, у випадку не облікування примірників оригінальних товарів підприємством-виробником з метою подальшої їх реалізації; перевищення кількості екземплярів тиражу, передбаченого ліцензійним договором; імпорту так званих сірих товарів тощо. Так, О.О. Дворянкін вказує на корені піратства та виготовлення контрафактних примірників продукції, а саме: рекорд-компанії, видавництва, аудіо-, відео чи софтверної цілеспрямовано занижують податкові відрахування і домовляються з виробником про легальний та нелегальний випуск продукції відповідно у пропорції в середньому 1:3. Якщо ж замовник не особливо відстежує своє замовлення, виробник може робити нові додаткові копії цієї продукції, тобто чистий контрафакт [10, с. 32–33]. Крім того, як справедливо зазначає В.В. Пірогова, при доступі ліцензіата до всієї технологічної бази правовласника існує можливість копіювання і створення нелегального виробництва чи випуску окремих нелегальних партій ліцензійної продукції [11, с. 16]. Слід зауважити, що, користуючись репутацією вже добре відомої торговельної марки, виробники контрафактної продукції у будь-якому разі економлять на маркетинговому просуванні товару на ринок і тому не обов'язково прагнуть зекономити на якості товару. За таких обставин контрафактні примірники продукції за своїми споживчими властивостями не будуть гіршими, ніж оригінальні (ліцензійні) примірники.

Водночас фальсифікація товарів не завжди супроводжується порушенням прав правовласників. Непоодинокими випадками є умисне відхилення від прийнятих

стандартів якості продукції, технології виробництва тощо самими фірмами-товаровиробниками з метою здешевлення собівартості кінцевого продукту та отримання більшого прибутку.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Користуючись правилами формальної логіки, можна зробити висновок, що за характером збігу обсягів «контрафактні товари» та «фальсифіковані товари» є перехресними поняттями, обсяг кожного з яких має лише частину спільних елементів. Це означає, що деякі контрафактні товари є фальсифікованими, а деякі фальсифіковані товари – контрафактними.

Думається, що питання практики застосування понять «контрафактні товари» та «фальсифіковані товари» з метою удосконалення юридичної техніки та уніфікації юридичної термінології потребують подальшого вивчення і становлять перспективний напрям дослідження.

Література

1. The ICC Intellectual Property Roadmap. Current and emerging issues for business and policymakers. – 11th Edition. – International Chamber of Commerce, 2012. – 83 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iccwbo.org>.
2. Річний звіт за 2010 рік. Офіційне видання Державного департаменту інтелектуальної власності. [Електронний ресурс]. / Державний департамент інтелектуальної власності, 2011. – 67 с. – Режим доступу : http://sips.gov.ua/ua/year_reports.html.
3. Чапкевич Л. Е. Контрафактная и фальсифицированная продукция: проблемы и пути их решения / Л. Е. Чапкевич // Право и экономика. – 2005. – № 6. – С. 16–23.
4. Нестеров А. В. Фальсификация и контрафакция: экспертный аспект / А. В. Нестеров // Партнеры и конкуренты. – 2001. – Т. 6. – С. 7–13.
5. Лисенко В. Сучасний стан та проблеми протидії незаконному обігу товарів / Володимир Лисенко, Олег Дзісяк // Вісник прокуратури. – 2008. – № 8. – С. 74–80.
6. Мухина Р. Р. Еще раз о контрафактности / Р. Р. Мухина // Российский следователь. – 2009. – № 24. – С. 11–14.
7. Панов С. Л. Соотношение понятий «контрафактная», «фальсифицированная», «пиратская» продукция: теоретический аспект / С. Л. Панов // Право и политика. – 2008. – № 2. – С. 453–458.
8. Советский энциклопедический словарь / под ред. А. М. Прохорова. – 4-е изд., испр. и доп. – М. : Советская Энциклопедия, 1989. – 1632 с.
9. Коломієць Т. М. Експертиза товарів : підручник / Коломієць Т. М., Притульська Н. В., Романенко О. Л. – К. : КНТЕУ, 2001. – 274 с.
10. Дворянкин О. Корни пиратства или возможные тайные пружины шоу-бизнеса / О. Дворянкин // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. – 2005. – № 9. – С. 29–34.
11. Пирогова В. Контрафакт и пиратство: вопросы теории и практики / В. Пирогова // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. – 2010. – № 12. – С. 12–20.

Анотація

Позова Д. Д. Про співвідношення понять «контрафактні товари» та «фальсифіковані товари». – Стаття.

Стаття присвячена визначенню співвідношення понять «контрафактні товари» та «фальсифіковані товари». На підставі аналізу норм чинного законодавства і положень юридичної доктрини автором обґрунтовується теза про те, що деякі контрафактні товари є фальсифікованими, а деякі фальсифіковані товари – контрафактними.

Ключові слова: контрафактні товари, фальсифіковані товари, контрафакція, фальсифікація, порушення прав інтелектуальної власності, споживчі властивості.

Аннотація

Позова Д. Д. О соотношении понятий «контрафактные товары» и «фальсифицированные товары». – Статья.

Статья посвящена определению соотношения понятий «контрафактные товары» и «фальсифицированные товары». На основании анализа норм действующего законодательства и положений юридической доктрины автором обосновывается тезис о том, что некоторые контрафактные товары являются фальсифицированными, а некоторые фальсифицированные товары – контрафактными.

Ключевые слова: контрафактные товары, фальсифицированные товары, контрафакция, фальсификация, нарушение прав интеллектуальной собственности, потребительские свойства.

Summary

Pozova D. D. About a correlation between the concepts «counterfeit goods» and «adulterated goods». – Article.

The article is dedicated to defining of a correlation between the concepts «counterfeit goods» and «adulterated goods». On the grounds of analysis of the legislation in force and provisions of legal doctrine the author substantiates the thesis that some counterfeit goods are adulterated and some adulterated goods are counterfeit.

Key words: counterfeit goods, adulterated goods, counterfeiting, adulteration, infringement of intellectual property rights, consumer properties.

УДК 349.2:331.103:330.341.1

В. П. Кохан

ІННОВАЦІЙНА ПРАЦЯ: ПОНЯТТЯ, ОСОБЛИВОСТІ, СУБ'ЄКТИ

Законодавче визнання переходу економіки України на інноваційний шлях розвитку, що підтверджується розробкою інноваційних нормативно-правових актів (наприклад, проект Інноваційного кодексу [1]) та оновленням чинного інноваційного законодавства, сприяє впровадженню економіки нового типу, яка в літературі отримала різні назви: інноваційна, постіндустріальна, інтелектуальна економіка, економіка знань тощо.

Як стверджують В.П. Семиноженко та В.М. Геєц, економіка знань (знанневомістка економіка) – це економіка, в якій джерелом зростання є як спеціалізовані (наукові), так і повсякденні знання, в результаті використання яких поряд із природними ресурсами, капіталом і працею домінуючим фактором стають процеси накопичення й використання знань, внаслідок чого постійно зростає конкурентоспроможність економіки. В економіці знань визначальним є інтелектуальний потенціал суспільства, на який вона спирається та який є сукупністю повсякденних (буденних) і спеціалізованих (наукових) знань, наявних у свідомості людей і матеріалізованих у технологічних способах виробництва [2, с. 32].

Постановка проблеми. Правове забезпечення запровадження інноваційної моделі економіки в Україні до цього часу є недостатнім, про що свідчить не лише брак відповідної законодавчої термінології, а й малоефективність державної інноваційної політики, проголошеної Законом України «Про інноваційну діяльність» [3].

Незважаючи на відставання правової сфери від сфери економічної, варто позитивно оцінити здобутки економічної та юридичної науки, до яких належить і поява інноваційної праці.